

Forum Bankowe 2018 Rynek usług bankowych w perspektywie najbliższych 5 lat

Dnia 14 marca 2018 r. w Hotelu Sheraton w Warszawie odbyła się XXIII edycja Forum Bankowego organizowanego przez Związek Banków Polskich. Hasłem przewodnim tegorocznej konferencji było „Rynek usług bankowych w perspektywie najbliższych 5 lat”. W Forum Bankowym 2018 uczestniczyło 509 osób reprezentujących banki, władze regulacyjne, władze nadzorcze oraz władze monetarne, a także międzybankowe firmy infrastrukturalne, świat nauki i polityki.

W trakcie konferencji przedstawiono wiele zasadniczych wniosków dot. sektora bankowego w Polsce:

I. Część otwierająca:

Krzysztof Pietraszkiewicz, Prezes Związku Banków Polskich:

1. Aby Polska mogła w dalszym ciągu cieszyć się zrównoważonym rozwojem, należy podjąć działania na rzecz eliminacji problemów w obszarach, takich jak: niski wzrost produkcji i dystrybucja energii elektrycznej, jakość powietrza, ograniczone zasoby wody słodkiej.

2. Jako pozytywne oznaki stabilności należy wskazać:

- stosunkowo wysoki poziom PKB, choć jego struktura nie jest optymalna,
- poziom inflacji w granicach akceptowanych przez RPP,
- kurs polskiej waluty, sprzyjający stabilnemu rozwojowi,
- rosnący poziom eksportu, ale import zaczyna przeważać,
- deficyt budżetowy znajduje się pod kontrolą,
- niski poziom bezrobocia,
- również wzrost poziomu inwestycji publicznych należy ocenić pozytywnie.

3. Niepokojącymi sygnałami i tendencjami obserwowanymi w naszej gospodarce są:

- spadająca dynamika oszczędności w bankach,
- niski poziom inwestycji prywatnych,
- zmniejszanie poziomu FDI,
- spowolnienie tempa budowy funduszy własnych banków,
- rosnące obciążenia banków i nadmierne wymagania.

4. Ponadto czynnikami, które rzutują negatywnie na utrzymanie stabilnego rozwoju Polski, są: niski poziom zaufania, obniżanie kapitału społecznego, wysoka niepewność w obrocie prawnym, niska jakość stanowionego prawa inicjowanego w niektórych ministerstwach (jak np. obrót ziemią, zabezpieczenia kredytów w rolnictwie), rosnące obciążenia systemu bankowego (podatek bankowy, przerzucenie kosztów restrukturyzacji SKOK na banki).

5. Sektor bankowy z niepokojem obserwuje, w jakim kierunku zacierają niektóre inicjatywy regulacyjne i działania administracji:

- osłabianie pozycji wierzycieli, wzmocnienie pozycji dłużników,
- skrócenie okresu przedawnienia,
- finansowanie energetyki – OZE,
- obrót ziemią i zabezpieczenia,
- program cyfryzacji – brak gospodarza,
- chroniczny brak systemu finansowania mieszkalnictwa oraz pełnej możliwości emisji listów zastawnych,
- nieproporcjonalne działania UOKiK i Rzecznika Finansowego.

6. Banki muszą stawić czoła rosnącym obciążeniom finansowym i kapitałowym.

- Obciążenia finansowe banków wynikające z obowiązujących regulacji w 2017 r. i zobowiązań przyjętych przez banki

OBCIĄŻENIA	WARTOŚĆ
PODATEK DOCHODOWY OD OSÓB PRAWNYCH	4,7 mld zł
PODATEK OD INSTYTUCJI FINANSOWYCH	3,6 mld zł

OPLATY PONOSZONE NA BFG	2,1 mld zł
UTRACONE PRZYCHODY	WARTOŚĆ
COROCZNY KOSZT WSPARCIA KREDYTOBIORCÓW W RAMACH STOSOWANIA TZW. „SZEŚCIOPAKU”	5 mld zł

- Obciążenia kapitałowe nałożone na banki w ostatnich latach (do 2018 r. włącznie).

WYMOGI	WARTOŚĆ
DODATKOWY WYMÓG KAPITAŁOWY W RAMACH FILARA II DLA 10 BANKÓW Z TYTUŁU WALUTOWYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH	10 mld zł
PODWYŻSZENIE WAGI RYZYKA DLA KREDYTÓW HIPOTECZNYCH W WALUCIE OBCEJ Z 100% DO 150%	10 mld zł
STOPNIOWE WPROWADZANIE BUFORA ZABEZPIEZAJĄCEGO (OD 0% DO 1,875% w 2018 R)	18 mld zł
BUFOR INNYCH INSTYTUCJI SYSTEMOWO WAŻNYCH (DECYZJĄ KNF DLA 12 BANKÓW)	3,5 mld zł
BUFOR RYZYKA SYSTEMOWEGO (3% OD 2018 R)	10 mld zł
DODATKOWY BUFOR KNF DLA CELÓW WYPŁATY DYWIDENDY (1,5%)	5 mld zł

- Obciążenia kapitałowe banków zapowiedziane w najbliższych latach.

NOWE WYMOGI	WARTOŚĆ
PODWYŻSZENIE BUFORA ZABEZPIEZAJĄCEGO (Z 1,875% DO 2,5% w 2019 R)	7,8 mld zł
NOWE WYMOGI W RAMACH RYZYKA OPERACYJNEGO (2019-2020)	3 mld zł
NOWE WYMOGI W ZAKRESIE RYZYKA RYNKOWEGO (FRTB) (OD 2019 R, Z MOŻLIWOŚCIĄ ODROCZENIA DO 2020 R)	14 mld zł
BUFOR ANTICYKLICZNY (DECYZJA PODEJMOWANA JEST CO KWARTAŁ)	?
WYMÓG MREL DLA POTRZEB STOSOWANIA RESOLUTION PRZEZ BFG (DO 2023 R)	50 mld zł
MOŻLIWE INNE WYMOGI, W TYM PODWYŻSZENIE WYMOGU RYZYKA SYSTEMOWEGO DO 5%	?

7. Sektor bankowy aktywnie uczestniczy w wielu programach z różnego rodzaju obszarów:

- budowa systemu skłonności do oszczędzania,
- system poręczeń i gwarancji kredytowych,
- system finansowania mieszkalnictwa,
- system wspierania i finansowania eksportu,

- udział w absorpcji i dystrybucji środków unijnych,
- innowacje i kredyt technologiczny,
- polska cyfrowa i bezgotówkowa,
- modyfikacja systemu sprawozdawczości obowiązkowej,
- uszczelnianie systemu podatkowego.

8. Z inicjatywy Związku Banków Polskich, Warszawski Instytut Bankowości na bardzo szeroką skalę realizuje program edukacyjny BAKCYL. Jest on dziś jednym z największych programów edukacji finansowej w Europie, w ramach którego obok tematyki finansów osobistych, cyberbezpieczeństwa i rozwoju gospodarki elektronicznej budowany jest aktualnie ogólnopolski projekt w zakresie przedsiębiorczości.

Jako pierwszy gość Forum Bankowego 2018 wystąpiła **dr hab. prof. UW Teresa Czerwińska, Minister Finansów**. Najważniejsze przesłania tego wystąpienia były następujące:

1. Silna, dynamicznie rozwijająca się gospodarka potrzebuje silnego, stabilnego i bezpiecznego sektora bankowego. Analizując sytuację ekonomiczną Polski widzimy, że osiągnięty wzrost gospodarczy koresponduje z wysokim wynikiem netto sektora bankowego. Obserwujemy również rozwijającą się akcję kredytową banków. Dodatkowo należy podkreślić, że polskie instytucje finansowe radzą sobie dobrze w środowisku niskich stóp procentowych, oferując klientom wysoko rozwinięte produkty, oparte na nowych technologiach.

2. Dzięki adaptacji nowych technologii polski sektor bankowy jest konkurencyjny i jest w stanie podjąć się wyzwań stawianych na arenie międzynarodowej, a także wspierać rozwój inwestycji regionalnych na poziomie krajowym.

3. Rząd jest świadomy istotnej roli banków w finansowaniu przedsiębiorczości i rozwoju kraju. Dostrzega potencjał i działania sektora w tym obszarze, zwłaszcza w kontekście finansowania inwestycji regionalnych.

4. Kluczową kwestią jest budowanie stabilności i bezpieczeństwa sektora bankowego. Ta stabilność jest dobrem wspólnym, o które wszyscy musimy dbać. Doświadczenia kryzysu i idące za nimi liczne zmiany regulacji krajowych i międzynarodowych, mają istotny wpływ na modele biznesowe banków, konstrukcję i dystrybucję produktów. Celem wprowadzonych rozwiązań i mechanizmów jest wspieranie bezpieczeństwa i stabilności systemu finansowego (np. instrumenty i procedury resolution). One podnoszą bezpieczeństwo sektora, ale też nie pozostają bezinwazyjne dla funkcjonowania banku. Równocześnie świadomość istnienia tych mechanizmów nie powinna zmniejszać czujności instytucji finansowych i pchać ich do podejmowania większego ryzyka.

5. Niezwykle istotne dla sektora bankowego jest utrzymanie i budowanie zaufania klientów detalicznych. Może ono bowiem zostać łatwo nadszarpnięte przez nieetyczne zachowanie, przede wszystkim poprzez oferowanie mało dopasowanych produktów, o dużym poziomie skomplikowania i małej transparentności. Konieczne jest zachowanie troski o inwestora indywidualnego, często nie posiadającego wiedzy na odpowiednim poziomie.

6. Obszarami niosącymi szanse dla rozwoju sektora bankowego są: nowe technologie, FinTech, rozwój bezpiecznego systemu obrotu bezgotówkowego. Aktualnie w parlamencie trwają prace nad rządowym projektem ustawy implementującej unijne przepisy dyrektywy PSD2. Przepisy powinny się przyczynić do ułatwienia wdrażania innowacji finansowych w Polsce w bezpieczny, zrównoważony i niedyskryminujący sposób. Dążeniem rządu jest, aby Polska pełniła wiodącą rolę na arenie międzynarodowej w zakresie rozwoju usług finansowych. Mamy ku temu potencjał.

7. Forum Bankowe jest szansą do dyskusji nad wyzwaniami stojącymi przed polskim sektorem bankowym i kierunkami dalszego rozwoju. Pani Minister Finansów podkreśliła dobrą współpracę środowiska bankowego z administracją publiczną. Zachęciła również do aktywnego uczestnictwa we wprowadzaniu zmian regulacyjnych, na szczeblu krajowym i europejskim.

8. Podkreślone zostało zaangażowanie banków w split payment (dzięki bliskiej współpracy udało się stworzyć innowacyjny i unikalny na skalę europejską, przyjazny podatnikom, szczelny i bezpieczny z punktu widzenia banków system podzielonej płatności), a także pozytywnie została oceniona współpraca w zakresie digitalizacji i nowych technologii, wspólna walka na rzecz uszczelniania systemu podatkowego i przeciwdziałanie nadużyciom podatkowym (STIR, JPK).

9. Powyższe kwestie są niezwykle istotne dla budowy potencjału silnej gospodarczo Polski. Pani Minister zakończyła swoje wystąpienie podkreślając, że liczy na dalszą konstruktywną współpracę z sektorem bankowym.

dr hab. prof. SGH Marek Chrzanowski, Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego:

1. W perspektywie krótkoterminowej, nadchodzący rok będzie stał pod znakiem zmian i wyzwań regulacyjnych, którym banki muszą sprostać. Wynikają one zarówno z przepisów unijnych, jak i krajowych: wdrożenia standardu rachunkowości MSSF 9, zmiany sprawozdawczości FINREP, wymogów dotyczących buforów kapitałowych, rewizji pakietu CRD/CRR, planowanych przez KNF zmian rekomendacji B, R, W, S, wyzwań związanych z rozwojem rynku instrumentów długoterminowych, nowelizacji ustawy o usługach płatniczych etc. Celem Komisji jest zapewnienie odpowiedniego podejścia, aby instytucje finansowe dały radę dostosować się do nowych wymogów, przy jednoczesnym zachowaniu możliwości dalszego, stabilnego i bezpiecznego funkcjonowania.

2. Celem KNF jest, aby działalność banków w nowym otoczeniu regulacyjnym była nacechowana pewnością i brakiem ryzyk (*risk based approach*), przede wszystkim w kontekście tych, które mogą się pojawić w przyszłości. Według założeń ich minimalizacja ma nastąpić m.in. za pomocą nowych technologii: FinTech oraz zmian, jakie KNF wprowadza w zakresie własnego funkcjonowania.

3. Przewodniczący Marek Chrzanowski poinformował słuchaczy, że 13.03 Komisja Nadzoru Finansowego po raz pierwszy podjęła decyzję ws. średniookresowych wytycznych w zakresie polityki dywidendowej. Mają one ułatwić bankom planowanie finansowe.

4. Zdaniem Przewodniczącego KNF najbliższe 5 lat będzie stało pod znakiem FinTech. W tym obszarze Komisja podejmuje wiele działań. W ubiegłym roku wspólnie z Ministerstwem Rozwoju i Ministerstwem Finansów powołano zespół ds. innowacji finansowych, z udziałem przedstawicieli sektora finansowego. Podczas prac tego zespołu wskazano, że największą barierę dla rozwoju FinTech mogą stanowić regulatorzy. Dlatego też prowadzone są intensywne prace na rzecz likwidacji barier rozwoju tego rynku. Niezbędna jest pewność regulacyjna, aby w obszarze FinTech Polska mogła stać się liderem regionalnym, a może kiedyś i światowym.

Następnie Przewodniczący Marek Chrzanowski omówił inicjatywę powstania i główne założenia działalności Innovation HUB, który został doceniony przez Komitet Bazylejski. Jego celem jest rozwijanie start upów, m.in. poprzez analizę innowacyjnych pomysłów pod kątem rozwoju w przyszłości oraz udzielenia wsparcia w przygotowaniu do procesu licencyjnego.

W ramach Komisji Nadzoru Finansowego utworzono również nowe struktury skupiające swoją działalność na obszarach innowacji finansowych i technologicznych (m.in. utworzono departament FinTech - w oparciu o doświadczenia innych państw i globalnych hubów). Liczą w tym miejscu na aktywne wsparcie ze strony Ministerstwa Finansów, zwłaszcza w kontekście inicjatyw regulacyjnych, wspierających rozwój usług finansowych.

5 najbliższych lat będzie okresem poważnej transformacji, zarówno dla banków komercyjnych, jak i spółdzielczych, wynikający z rozwoju usług w kanale mobilnym i internetowym. Jednocześnie wzrośnie waga cyberbezpieczeństwa. Podkreślone zostały aktywne działania Związku Banków Polskich w tym obszarze.

5. Polski sektor bankowy jest wiarygodny, bezpieczny, dobrze skapitalizowany. Zarówno wszystkie instytucje sieci bezpieczeństwa finansowego, jak i same banki muszą dalej intensywnie pracować, aby ten stan utrzymać. W najbliższych latach należy się spodziewać dużej presji ze strony KNF na kwestie compliance i bezpieczeństwa.

6. W przypadku banków spółdzielczych, zwrócono również uwagę na rosnące znaczenie wykorzystania nowych technologii. Przewodniczący Marek Chrzanowski wyraził opinię, że bez procesu konsolidacji tego sektora, zmniejszenia wskaźnika relacji kosztów do dochodów, poniesienia dużych nakładów zrzeszeń na rzecz informatyzacji banków spółdzielczych, dalszy rozwój sektora lokalnych instytucji finansowych jest zagrożony. Banki spółdzielcze mają ogromny potencjał, dużą sieć placówek, ale jednocześnie niezbędne są znaczne nakłady, aby zapewnić dalsze, efektywne funkcjonowanie. Dlatego też Komisja Nadzoru Finansowego będzie prowadziła działania wspierające proces konsolidacji tego sektora. W przeciwnym wypadku jego rozwój i utrzymanie obecnej pozycji konkurencyjnej w przyszłości może być zagrożone.

7. W przeciągu najbliższych 5 lat sektor finansowy w Polsce ulegnie istotnym zmianom. Będą miały na to wpływ nowe regulacje prawne i rozwój technologii. Wiąże się to z dużymi wyzwaniami, ale KNF będzie

wspierać banki w sprostaniu wyzwaniom nowej rzeczywistości, w sposób bezpieczny i budujący dobrą pozycję polskiego sektora bankowego.

Paweł Szalamacha, Członek Zarządu, Narodowy Bank Polski:

1. Otoczenie gospodarcze i silny wzrost gospodarczy, w połączeniu z najsilniejszym historycznie rynkiem pracy w Polsce, a także inflacja na poziomie celu RPP, wpływają pozytywnie na sektor bankowy. Najlepiej jest wykorzystać ten czas na wzmacnianie odporności sektora bankowego. Według prognoz NBP ta korzystna sytuacja w gospodarce utrzyma się dłużej.

2. Sytuacja banków jest stabilna. Dynamika akcji kredytowej dorównuje przyrostowi produktu krajowego brutto. Pozytywnie należy ocenić przyrost kredytów udzielanych przedsiębiorstwom. Tę kwestię warto podkreślić, ponieważ w niektórych krajach UE dotychczas nie odrobiono straty powstałej w okresie kryzysu finansowego. Na tym tle nasz sektor bankowy wypada bardzo dobrze.

Banki dostosowały się do środowiska niskich stóp procentowych. Nastąpił dyskretny wzrost marży odsetkowej, zbliżony do poziomu sprzed ostatniej obniżki stóp procentowych w 2015 r. Poprawia się jakość portfela kredytowego, na co wpływ ma silny rynek pracy oraz dobra kondycja przedsiębiorstw.

W ubiegłym roku polskie banki wypracowały wynik finansowy na poziomie 13,6 mld zł, zaledwie 2% mniej niż rok wcześniej. Na wynik ten wpływ miały następujące elementy: zyski nadzwyczajne wynikające ze sprzedaży udziałów w VISA w 2016 r., podatek bankowy. Dlatego ten wynik należy ocenić z satysfakcją, ponieważ oznacza, że banki umiały wykorzystać poprawiającą się koniunkturę gospodarczą.

3. Narodowy Bank Polski nie dostrzega poważnych czynników o charakterze ryzyk systemowych dla naszego kraju. Natomiast ostrożnie należy podchodzić do tego, co się dzieje na arenie międzynarodowej. Wprawdzie państwa członkowskie UE wychodzą z kryzysu, ale ta perspektywa jest jeszcze krótka. Ponadto niepewność budzi przyszły kształt wymiany handlowej, związany z decyzjami USA i tym jak one wpłyną na pozostałych uczestników rynku międzynarodowego. Dodatkowo nie należy ignorować ryzyka korekty na światowych rynkach aktywów finansowych.

Wszystkie te czynniki należy brać pod uwagę i zawnazę troszczyć się o odporność naszego systemu finansowego, budując zdrowe bilanse i akumulując bufory kapitałowe.

4. Kilka podstawowych wyzwań stojących przed sektorem:

- Walutowe kredyty mieszkaniowe – jest to słaby punkt sektora, ale nie stanowi ryzyka systemowego. Jednak jest to problem społeczny, którego nie możemy pominąć i zlekceważyć. Zdaniem Prezesa Pawła Szalamacha, banki mogły zrobić więcej, aby doprowadzić do aktywnej akcji konwersji kredytów denominowanych w CHF. Im szybciej sektor podejmie działania, tym mniejsze będą obciążenia i ryzyko związane z tym portfelem.

W Sejmie toczą się prace nad ustawą o wsparciu dla kredytobiorców znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej. Instytucje stabilności finansowej oczekują, że przepisy powyższej ustawy zmobilizują banki do przewalutowania kredytów mieszkaniowych, denominowanych we franku szwajcarskim, na złote na warunkach dobrych dla kredytobiorców i akceptowalnych dla banków. NBP zdaje sobie sprawę, że to spowoduje obciążenie bieżących wyników finansowych, natomiast wydaje się, że warto to zaabsorbować w warunkach dobrej koniunktury gospodarczej. Jeżeli kwestia kredytów walutowych zostanie rozwiązana, to w ostatecznym rozrachunku będzie to stanowiło wsparcie stabilności finansowej Polski.

- Spełnienie wymogu MREL w ramach resolution ma przyczynić się do wzrostu bezpieczeństwa sektora. Stanowi on oczywiście nowy ciężar nałożony na sektor, jednakże jest to decyzja ogólnoeuropejska. Badania KSF wskazują, że pomimo kosztów na pierwszym etapie wdrażania, efekt długoterminowy wprowadzenia MREL będzie korzystny. Taka jest cecha instrumentów prewencyjnych.

W Polsce rynek instrumentów kwalifikowanych będzie trzeba zbudować od podstaw. Konieczność zmiany struktury bilansów w konsekwencji będzie się wiązała z kosztami dla banków. Jednakże na spełnienie tych wymogów banki mają szereg lat. Jeżeli działania zostaną podjęte szybko, to proces dostosowawczy przebiegnie sprawnie i mniej boleśnie kosztowo.

- FinTech – z punktu widzenia NBP istotne jest, aby FinTech był FinTechem w rozumieniu innowacji technologicznych. Należy pamiętać, że kryzys finansowy został wywołany przez innowacje w sferze finansowej i nagananie bezpieczeństwa oraz regulacji. Nie chcielibyśmy, aby sytuacja się powtórzyła „ubrana” tym razem w FinTech.

Banki są dobrym przykładem podmiotów, które rozwijają i stosują w swojej działalności nowe technologie. Ich otwartość na nowe rozwiązania i wysoka jakość wprowadzanych projektów wskazują, że mogą one

budować przewagę konkurencyjną nad niebankowymi podmiotami FinTech. Najlepszy przykład stanowią tu systemy płatności mobilnych – BLIK czy Polish Api. Nie można jednak zapomnieć o bezpieczeństwie stosowanych rozwiązań i edukacji finansowej skierowanej do klienta detalicznego. Tu też jest istotna rola organów nadzorczych.

Ponadto NBP jest wyczulony, aby FinTech nie oznaczał próby emisji waluty i ominięcia podstawowych kompetencji wszystkich państw i ich polityki monetarnej.

Zdzisław Sokal, Prezes Zarządu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego:

1. Podkreślona została waga przepisów i mechanizmów w zakresie uporządkowanej likwidacji banków, dziś i w nadchodzącej perspektywie.

2. W ramach procesu wdrażania przepisów BRRD i DGS, a także opracowywania planów przymusowej restrukturyzacji, Prezes Zdzisław Sokal wskazał na 3 najważniejsze elementy: narzędzia resolution, kwestie związane z MREL i ocenę wykonalności planów. Przygotowanie powyższych planów stanowiło wyzwanie zarówno dla BFG, jak i całego sektora bankowego. Prezes Bankowego Funduszu Gwarancyjnego podziękował bankom za dotychczasową dobrą współpracę, podkreślając, iż ma świadomość, że stawiane przed sektorem zadania nie były łatwe. BFG, we współpracy z KNF, musiał przygotować plany przymusowej restrukturyzacji dla całego polskiego sektora finansowego. Banki natomiast musiały dodatkowo sprostać wyzwaniu przygotowania planów naprawy.

3. MREL oczywiście będzie stanowić obciążanie dla banków. Biorąc pod uwagę kryteria i elementy ustalone w polityce MRELowej, przygotowawczy okres 5 lat wydaje się być racjonalny. Parametry, które zostały określone dla MREL w Polsce nie mają charakteru restrykcyjnego. W porównaniu do innych państw europejskich zostały one ustalone lekko poniżej średnich oczekiwań regulatorów..

Problem stanowiło ustalenie podejścia do relacji między funduszami własnymi a zobowiązaniami kwalifikowanymi. Dotychczas nie mieliśmy takiej kategorii, która spełniałaby przesłanki tej specjalnej kategorii zobowiązania podporządkowanego. Obecnie odpowiednie rozwiązania są implementowane ustawą krajową.

4. Zdaniem Prezesa Sokala korzyści z MREL są bezdyskusyjnie wyższe niż koszty jego wdrożenia. Jednakże należy pamiętać, że resolution nie stanowi recepty na wszystkie problemy sektora. Istotnym i bazowym instrumentem restrukturyzacji pozostaje ciągle proces upadłościowy.

I. Prezentacja raportu przygotowanego przez HLEG nt. sustainable finance

dr Mieczysław Groszek, Prezes Zarządu, Fundacja Polska Bezgotówkowa:

Komisja Europejska powołała Grupę Ekspertów Wysokiego Szczebla (HLEG) ds. Zrównoważonych Finansów w celu opracowania nadrzędnej i kompleksowej strategii UE. Oczekiwania KE w stosunku do działań tej grupy były następujące:

- Przedstawienie wizji zrównoważonego finansowania.
- Włączenie zrównoważonego rozwoju do unijnych ram prawnych i finansowych.
- Zmobilizowanie kapitału na rzecz zrównoważonej gospodarki.

Główne cele prac HLEG to przedstawienie rekomendacji prowadzących do:

1. Włączenia zrównoważonego rozwoju do polityki finansowej UE i krajów członkowskich.
2. Dostosowanie polityk UE do najważniejszych ram, takich jak:
 - Cele zrównoważonego rozwoju ONZ (Sustainable Development Goals),
 - Cele COP21,
 - Plan Inwestycyjny Komisji Europejskiej dla Europy ("Plan Junckera"),
 - Unia rynków kapitałowych (CMU).

3. Wskazano konieczność finansowania luki w dodatkowych inwestycjach w UE w wysokości 180 mld euro rocznie, jako potrzebnego do utrzymania wzrostu globalnych temperatur poniżej 2° C.

Biorąc pod uwagę złożoność systemu finansowego oraz jego politykę i ramy regulacyjne, nie ma jednej dźwigni do osiągnięcia tych ambitnych celów i do zmiany systemu finansowego na zrównoważony. Powyższe prace wiążą się z głębokimi skutkami dla różnych sektorów. W przypadku sektora bankowego oznaczają m.in.:

1. Zmianę parametrów opisu otoczenia ekonomicznego:
 - taksonomia, etykiety – green vs brown,

- ujawnianie,
- obowiązki inwestora,
- modyfikacja zasad rachunkowości,
- nowe instrumenty – zielone obligacje,
- benchmarki – oparte na nowych parametrach opisu rzeczywistości,
- nowe elementy ratingów kredytowych i zupełnie nowy rating zrównoważonego rozwoju.

2. Wprowadzenie specyficznych rozwiązań dla banków:

- Regulacje kapitałowo-płynnościowe pozostają bez zmian – z wyjątkiem idei wprowadzenia Green Supporting Factor i Brown Penalizing Factor.

- Obowiązek uwzględnienia w zarządzaniu ryzykiem (braku) ryzyka zrównoważonego rozwoju w modelu biznesowym banku.

- Realna przecena wartości rynkowej aktywów nie odpowiadających definicjom i etykietom zrównoważonego rozwoju.

- Zmiana warunków w pozyskaniu kapitału w zależności od obecności w modelu biznesowym elementów odpowiadających definicjom i etykietom zrównoważonego rozwoju.

W tym miejscu należy postawić otwarte pytanie czy powyższa inicjatywa będzie stanowiła bodziec do korekty modeli biznesowych banków?

Na zakończenie swojej prezentacji Prezes Mieczysław Groszek przedstawił dalsze, planowane działania Komisji Europejskiej w tym obszarze oraz podkreślił wysoki priorytet tych prac. Nieoficjalnie 20% urzędników dyrekcji generalnej DG FISMA pracuje nad tematami związanymi z sustainable finance; trwają intensywne prace koncepcyjno-legislacyjne.

Finalna wersja raportu HLEG dostępna jest na stronie internetowej KE: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/180131-sustainable-finance-final-report_en.pdf

II. *Sesja I : Aktualne uwarunkowania regulacyjne i ekonomiczne prowadzenia biznesu bankowego – pożądane zmiany regulacji i zmiany w bilansach banków w świetle możliwości generowania dochodów i zwiększania funduszy własnych - próba identyfikacji nierównowag powstających w gospodarce oraz przygotowania władz oraz instytucji finansowych do wyzwań wynikających z możliwych zmian w koniunkturze*

Wystąpienie wprowadzające:

Pożądane zmiany regulacji i zmian w bilansach banków w świetle możliwości generowania dochodów i zwiększania funduszy własnych Paweł Preuss, Partner EY, Lider Zespołu Zarządzania Ryzykiem Finansowym, EY

1. Uwarunkowania ekonomiczne:

Polska jest jedną z najszybciej rosnących gospodarek UE w XXI w. Konsumpcja pozostaje najbardziej stabilnym motorem wzrostu PKB Polski i jest wspierana korzystną sytuacją na rynku pracy. Liczba osób pracujących w Polsce jest rekordowo wysoka, a stopa bezrobocia pozostaje w trendzie spadkowym. Za kreację zatrudnienia odpowiadają głównie firmy duże i przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym.

Międzynarodowe instytucje podkreślają, że fundamenty polskiej gospodarki pozostają silne. Polska jest jednym z niewielu krajów Unii, które nigdy nie zostały objęte tzw. procedurą nierównowagi makroekonomicznej.

W ostatnich kwartałach następuje rewizja prognoz PKB dla Polski. Oczekiwany skumulowany wzrost gospodarczy w Polsce w latach 2018-2021 pozostaje jednym z najwyższych w Unii Europejskiej. Od 5 lat inflacja w Polsce pozostaje poniżej celu NBP (2,5%). W dużej mierze jest to spowodowane czynnikami zewnętrznymi. NBP prognozuje utrzymywanie się inflacji w pobliżu celu do końca horyzontu projekcji (tj. do 2019 r).

Stopy procentowe NBP najprawdopodobniej pozostaną bez zmian w 2018 r., natomiast w 2019 r., w kontekście ryzyka dalszego utrzymywania się ujemnych realnych stóp procentowych, mogą mieć miejsce pierwsze podwyżki.

2. Uwarunkowania regulacyjne sektora bankowego - przyszłość regulacji sektora finansowego:

Obszary zmiany	Zmiany regulacyjne	Oczekiwany wpływ zmian w Polsce
Wzrost roli i zakresu regulacji na	- CRD V/CRR II, Bazylea IV, MSSF 9	- Wzrost wymogów kapitałowych i płynnościowych

poziomie europejskim	- Zmiany w zakresie stosowania metod zaawansowanych	- Wzrost zmienności odpisów, wyników i kapitałów – procykliczność - Wdrożenie zasady proporcjonalności
Stabilność instytucji finansowych	- Jednolity mechanizm nadzoru, ramy restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji - Bufor ryzyka systemowego, MREL	- Wymagana zmiana struktury pasywów banków – instrumenty MREL, wydłużenie pasywów - Wzrost kosztu finansowania - Potrzeba określania funkcji krytycznych
Konkurencja	- Zmiany wynikające z PSD2 - Usuwanie barier regulacyjnych do rozwoju innowacji - Planowa budowa unii rynków kapitałowych - Komunikat KNF ws. cloud computing	- Rozwój bankowości mobilnej / ograniczenie liczby oddziałów - Zwiększona konkurencja na rynku / konsolidacja - Współpraca z podmiotami niebankowymi - Wzrost skali finansowania firm poprzez rynki kapitałowe
Modele biznesowe	- Badanie modelu biznesowego pod kątem ryzyka biznesowego i strategicznego przy ocenie BION - Ustawa o listach zastawnych i bankach hipotecznych - IV Dyrektywa AML	- Poprawa struktury terminowej i walutowej bilansu, - Warunki do zrównoważonego wzrostu akcji kredytowej w perspektywie wzrostu stóp procentowych - Dynamiczny rozwój rynku listów zastawnych
Ochrona konsumenta	- MiFID II i Rozporządzenie PRIIPs - Ustawy o kredycie konsumenckim i o kredycie hipotecznym - IDD – dystrybucja ubezpieczeń - RODO	- Presja przychodowa, zmniejszenie marż na dystrybucji produktów inwestycyjnych. - Zmiana procesów dystrybucyjnych i sprzedażowych. - Standaryzacja informacji o produktach kredytowych.

3. Zdaniem EY priorytetowymi obszarami zainteresowania banków powinny być:

- Modele biznesowe, ochrona konsumenta, konkurencja, w tym z innymi uczestnikami rynku, nie tylko wewnątrz sektora.
- Dbałość o bezpieczeństwo nowych technologii, bezpieczeństwa transakcji, kanałów mobilnych itd.
- Outsourcing – kwestia akceptacji po stronie nadzorca bardziej liberalnych reguł, zwłaszcza w kontekście relacji w ramach grupy bankowej lub między bankami. Kwestia ta stanowi ograniczenia m.in. w kontekście budowy bankowości hipotecznej.
- Długoterminowe, narastające nierówności w bilansach banków – to wymaga wielu skoordynowanych działań, zwłaszcza od strony regulacyjnej. Musimy dążyć do zachowania równowagi, bezpieczeństwa i edukacji naszych klientów i sektora.
- Nowe generacje klientów - korzystają coraz bardziej z nowych technologii, nie zawsze świadomi ryzyk.
- Agenda kapitałowa – wzrost wymogów kapitałowych dla polskich banków spodziewany jest na poziomie kilka procent. Jednak efekt ten będzie zróżnicowany między instytucjami oraz geograficznie. Może mieć pośredni wpływ na akcjonariuszy polskich banków.
- MSSF 9 – nie bądźmy uśpieni wpływem MSSF 9 przy jego wprowadzeniu w najlepszym momencie koniunktury. Należy się zastanowić, czy my w pełni rozumiemy, jakie skutki ze sobą niesie w przypadku jej pogorszenia. Jest to temat niezwykle istotny, mający duży wpływ m.in. na wyniki finansowe i poziom kapitałów w polskich bankach.

Dyskusja panelowa:

Moderator: Piotr Czarnecki, Prezes Zarządu, Raiffeisen Polbank S.A.

Uczestnicy debaty: Andrzej Reich, Dyrektor Departamentu Regulacji Bankowych, Instytucji Płatniczych i Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych, Komisja Nadzoru Finansowego; Iwona Kozera, Partner EY, Lider Doradztwa Biznesowego, Europa Centralna i Południowoschodnia, EY; Michał Mrozek, Prezes Zarządu, HSBC Bank Polska S.A.; Piotr Konieczka, Wiceprezes Zarządu, Bank Polskiej Spółdzielczości S.A.; Marek Lusztyn, Wiceprezes Zarządu, Bank Pekao S.A.; Leszek Niemycki, Wiceprezes Zarządu, Deutsche Bank Polska S.A.; Sławomir Panasiuk, Wiceprezes Zarządu, Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych oraz KDPW_CCP; Tomasz Frączek, Prezes Zarządu, Mondial Assistance.

1. Polska gospodarka jest w okresie szczytowym cyklu koniunkturalnego. Nie jest jednak wiadome jak długo on potrwa. Zwrócono uwagę, że mamy do czynienia z kumulacją różnego rodzaju zdarzeń – żadne z nich nie zabija, ale pojawia się pytanie w jaki sposób ta kumulacja może wpłynąć na ryzyko działania instytucji finansowych na rynku. Zarówno od strony regulatora, jak i banku musimy być przygotowani, antycypować to ryzyko i umieć działać w taki sposób, aby polski sektor bankowy był odporny na różnego rodzaju zdarzenia.

2. Zwrócono uwagę, że banki zamiast zatrudniać specjalistów w jednostkach biznesowych, muszą skupiać się na poszukiwaniu prawników w zakresie compliance, pracowników księgowości, IT, do wypełniania coraz to nowych wymogów. Kiedy zatrzymamy się w podnoszeniu owych wymogów dla banków? Jakie wnioski wyciągają regulatorzy z dotychczasowych 10 lat i prac regulacyjnych? Czy i kiedy regulator zajmie się wyrównywaniem szans konkurencyjnych banków z podmiotami, których nie obowiązują tak restrykcyjne regulacje np. w kontekście PSD2?

- Banki są takimi samymi podmiotami gospodarczymi, uczestniczącymi w życiu gospodarczym kraju jak inne branże.

- Należy pamiętać, że autorami regulacji ostrożnościowych są przede wszystkim instytucje międzynarodowe. Można powiedzieć, że powoli dochodzimy do końca okresu tsunami regulacyjnego.

- Bankowość z czasem ewoluuje. Obecnie jest niezwykle skomplikowana i złożona. Za tym muszą nadążać regulacje. Regulatorzy walczą z coraz to nowymi wyzwaniem. Niezbędne jest znalezienie złotego środka rozumianego jako zasada, iż regulator powinien być tak restrykcyjny jak to konieczne i liberalny jak to możliwe.

- Należy pamiętać, że polskiemu sektorowi bankowemu udało się uniknąć kryzysu finansowego m.in. dzięki konserwatywnemu podejściu nadzorcemu.

3. Na ile w ostatnich latach nasz system finansowy się wzmocnił a na ile osłabił? Jak wypada na tle innych rynków Unii Europejskiej lub krajów naszego regionu? Czego powinniśmy oczekiwać od regulatora?

- Jesteśmy w bardzo dobrej sytuacji makroekonomicznej i stabilności sektora. Co trzeba zrobić, aby zapobiec przyszłym zjawiskom? Pod względem makroekonomicznym, sytuacja Polski w stosunku do regionu jest inna. Obecnie nasza odporność na potencjalne szoki z zewnątrz jest niższa. Nie mamy już takich narzędzi jak w 2008 r. Największe problemy związane są z następującymi obszarami: rynek pracy, poziom inwestycji (jest niższy w porównaniu do krajów regionów), demografia i niski poziom oszczędności w naszym kraju – trzeba o to zadbać w kontekście stabilności gospodarczej.

- Polski sektor bankowy jest stabilny, ale z punktu widzenia oceny inwestorów nie jest sektorem atrakcyjnym. Jednakże ta obserwacja dotyczy całego naszego regionu. Tracimy do Azji, czy do sektora FinTech. To jest niewątpliwie problem.

- Kwestia dot. innowacyjności – sektor bankowy, aby pozostał konkurencyjny, musi mieć zapewnione dwie rzeczy:

1) Regulacje powinny nie stawiać banków w złej pozycji w stosunku do FinTech. Jest to bardzo trudna kwestia, ponieważ regulacje nie nadążają za zmianami w technologii.

2) Banki powinny w większej mierze korzystać z outsourcingu, automatyzacji i digitalizacji. W tym miejscu pojawia się również pytanie na ile regulacje, stabilność systemu i bezpieczeństwo klientów na to pozwalają.

- Kolejną istotną kwestią jest zaufanie i edukacja klientów. Jest to ogromne pole do działania dla banków i regulatora. W tym miejscu podkreślono bardzo dużą rolę działań podejmowanych przez Związek Banków Polskich. Niewydurowane społeczeństwo, zwłaszcza w kontekście kredytów hipotecznych o zmiennej i stałej stopie oprocentowania, stanowi poważną przeszkodę.

4. Czy jako sektor i kraj jesteśmy gotowi na słabszy wzrost gospodarczy? Jakie mogą być reakcje rządu w przypadku pogorszenia się sytuacji ekonomicznej (na tle doświadczeń innych państw)? Czy MSSF 9 może mieć procykliczne czy antycykliczne oddziaływanie na sektor?

- Na ile jesteśmy gotowi na spowolnienie wzrostu? Gospodarka różnie reaguje na wpływy polityczne w różnych momentach cyklu. W przypadku dobrej koniunktury owe kwestie polityczne nie grają istotnej roli, natomiast w przypadku okresu spadkowego cechuje je duża wrażliwość. Na arenie międzynarodowej obserwujemy dość bezprecedensowy odwrót od globalizacji i wolnego handlu. W kontekście makroekonomicznym pojawiają się oznaki wojen handlowych. Dlatego też kwestie polityczne w nadchodzących latach mogą być elementem wpływającym negatywnie na rozwój gospodarczy i na sektor bankowy.

- Kolejną kwestią, jaką należy rozważyć, to czy jesteśmy gotowi na strukturalnie zmieniającą się demografię? Polska była oparta na praktycznie nieograniczonej podaży taniej siły roboczej. Ostatnio obserwujemy bardzo istotny trend aktywizacji osób, które do tej pory pozostawały bez pracy. Wzrost wskaźnika zatrudnienia wpływa na wzrost kosztów pracy, co w konsekwencji wpływa na konkurencyjność przedsiębiorstw, których model oparty jest o niskie i stabilne koszty pracy. W dalszej perspektywie może to mieć wpływ na spowolnienie wzrostu PKB. Ponadto należy mieć na uwadze, że coraz więcej osób udaje się na emeryturę (większy wypływ osób z rynku pracy niż napływ siły roboczej), zwiększając presję po stronie fiskalnej i wydatków państwa.

- W zakresie MSSF 9 zwrócono uwagę, że z punktu widzenia rozwoju gospodarczego Polski i Europy, czas jego wprowadzenia jest zarówno fortunny, jak i niefortunny. Fortunny, ponieważ bieżący wpływ wprowadzenia MSSF 9 jest niewielki. Z drugiej jednak strony prawdopodobnie można go uznać za niefortunny, gdyż perspektywicznie będzie nakazywać bankom tworzyć wyższe rezerwy w przypadku pogorszenia perspektyw tempa wzrostu gospodarczego.

5. Czy jako sektor jesteśmy przygotowani na możliwe pogorszenie sytuacji finansowej i perturbacji na rynku międzynarodowym? Czy przed kryzysem nie byliśmy silniejsi, biorąc pod uwagę większą elastyczność działalności banków i mniejsze przeregulowanie? Czy polski rynek bankowy stracił swój urok dla zagranicznych grup finansowych? Czy konsolidacja sektora jest konieczna do utrzymania konkurencyjności wobec wcześniej omawianych czynników i silnego fiskalizmu w kraju?

- Polski sektor bankowy jest bezpieczny, z dużym potencjałem i odporny na ewentualne sytuacje kryzysowe.

- Jednakże należy wziąć pod uwagę rosnące obciążenia instytucji finansowych: w 2017 r. 2,1 mld PLN zostało wpłacone do BFG, 3,6 mld PLN wyniósł podatek bankowy, a ponadto należy się spodziewać, że w perspektywie kilku kolejnych miesięcy może zostać nałożone nowe obciążenie w związku z projektem ustawy prezydenckiej ws. kredytów w walucie obcej (koszt to 2,5-3 mld PLN).

- Podatek bankowy dyskryminuje banki o konserwatywnym podejściu do kredytów, zachowawczym podejściu do ryzyka i stabilnym modelem biznesowym.

- Powyższe obciążenia mają wpływ na sposób działania inwestorów zagranicznych, którzy swoje decyzje opierają o kryteria efektywności i wykorzystanie kapitału. Każdy inwestor będzie patrzył na poziom regulacji i atrakcyjność sektora. 6% zwrotu z kapitału może nie okazać się wystarczająco satysfakcjonujące, gdyż będzie on odpowiadać kosztowi kapitału. Dlatego musimy spojrzeć na polski sektor bankowy z innej perspektywy.

- Wymogi rynku wymuszają optymalizację poprzez konsolidację. Jednakże należy uważać, aby nie była ona zbyt daleko idąca, ponieważ w konsekwencji może doprowadzić m.in. do uszczuplenia akcji kredytowej dla przedsiębiorstw, czy spowolnienia gospodarczego.

- Za kilka tygodni będziemy mieli polskie wdrożenie MIFID 2. Jesteśmy spóźnieni w stosunku do dyrektywy UE. Pewne rozwiązania w polskiej ustawie poszły zdecydowanie za daleko, jak np. nowe kompetencje MF do regulowania poziomu tzw. opłaty dystrybucyjnej dla dystrybutorów produktów inwestycyjnych. Tu pojawia się pytanie, co się stanie z dotychczas zbudowanymi funduszami inwestycyjnymi, jak się zachowają poszczególne grupy finansowe i jaki wpływ będą miały przepisy ustawy na rynek dystrybucji funduszy inwestycyjnych?

6. Jak w obecnej sytuacji odnajdują się banki spółdzielcze, które mają większe trudności w pozyskiwaniu klientów, kapitału, finansowaniu nowych technologii czy wypełnianiu wymogów regulacyjnych w porównaniu do komercyjnych instytucji finansowych? W których obszarach regulacyjnych powinno się rozróżnić te sektory, tak aby banki spółdzielcze mogły w dalszym ciągu pełnić swoją unikalną funkcję?

- Bankowość spółdzielcza to bardzo relacyjna bankowość. Wyzwanie, z jakim lokalne instytucje finansowe muszą się zmierzyć, to pozyskanie nowego klienta. W tym miejscu należy również wziąć pod uwagę kwestie demograficzne. Banki spółdzielcze nie zawsze są atrakcyjne dla młodszych klientów. Ponadto wielu Polaków migruje do większych ośrodków miejskich lub za granicę.

- Drugi problem stanowią wymogi kapitałowe. Banki spółdzielcze nie są mocno wyposażone kapitałowo.

- Lokalne instytucje finansowe borykają się również z problemem dużych kosztów funkcjonowania. 35-40% stanowią koszty obsługi działalności, drugie w kolejności są koszty spełnienia wymogów regulacyjnych.

- Jedną z inicjatyw, jaką należałoby w tym miejscu realizować w celu zmniejszenia kosztów działalności sektora, jest budowa centrum usług wspólnych.

- Tych problemów nie mają instytucje niebankowe, a konkurują z bankami spółdzielczymi o tych samych klientów i mają mniejsze obciążenia.
 - Kolejną kwestię problematyczną stanowią regulacje ograniczające możliwość dochodzenia roszczeń z tytułu kredytów udzielanych na produkcję rolną. Od kilku lat obserwujemy silny nacisk na pozycję konsumenta i nierównomierność regulacyjną w traktowaniu wierzyciela i dłużnika. Przykładem mogą być tu regulacje dot. zabezpieczeń kredytów na sprzęcie rolniczym, czy regulacje dotyczące obrotu ziemią. Bankom spółdzielczym udało się poradzić z tym problemem, ze względu właśnie na model bankowości relacyjnej i głęboko zakorzenionej współpracy ze społecznościami lokalnymi. Jednakże należy mieć na uwadze, że kwestia zabezpieczeń została znaczenie osłabiona.
7. Jak duży wpływ na sektor bankowy i polską gospodarkę może mieć Brexit? Mając na względzie, że Londyn dotychczas pełnił funkcję osi finansowej Europy, jakie konsekwencje dla rynku finansowego będzie wyjście Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej?
- Londyn jest jednym z 3 największych centrów kapitałowych i finansowych na świecie. Twardy Brexit będzie miał konsekwencje zarówno dla Wielkiej Brytanii, jak i wspólnoty europejskiej. Wytyczne KE w zakresie negocjacji w sprawie zasad Brexitu dotyczą przede wszystkim wolnego handlu i przepływu osób. Nie odnoszą się natomiast do kwestii usług finansowych. W opinii Komisji istnieje możliwość utworzenia nowego centrum finansowego Europy.
 - Twardy Brexit oznaczałby m.in. utracenie zasady wzajemności regulacyjnej. Wielka Brytania stanie się państwem trzecim, nastąpi ograniczenie przepływów i dostępu do rynku.
 - Jakie będą konsekwencje Brexitu, zależy od sposobu, w jaki zostanie przeprowadzony. Jest to dylemat zarówno dla Europy, jak i dla nas. Jesteśmy coraz bardziej zintegrowani z globalnym systemem finansowym, którego cechują bardzo głębokie zależności. Bez odpowiednich negocjacji i okresu przejściowego nie zostaną wyeliminowane wszystkie wątpliwości. Należy mieć na uwadze, że niepewność w kwestiach Brexitu ma istotne przełożenie na banki i ich działalność.
8. Jak KDPW i jego usługi mogą wesprzeć sektor bankowy w spełnianiu nowych wymogów kapitałowych? Jakie usługi izby rozliczeniowej typu CCP pozwalają na to? Jak KDPW ocenia zmiany wynikające z CRR dot. metody wyceny? Czy z ich perspektywy korzystne jest centralne rozliczenie transakcji?
- KDPW od lat bardzo mocno nakierowuje swoją działalność na usługi dla sektora bankowego. Było to z jednej strony wynikiem ich obserwacji dotyczących regulacji, z drugiej zaś KDPW dąży do większego zaangażowania sektora bankowego na rynku kapitałowym. Dlatego tego stara się zaoferować takie usługi, które będą mitygowały ryzyko kredytowe i operacyjne. W tym poprzez ułatwienie spełniania wymogów kapitałowych.
 - Od wielu lat KDPW pracuje nad zwiększeniem efektywności rejestracji instrumentów finansowych, w szczególności obligacji. Liczy, że w przyszłości uda się wykorzystać kompetencje banków w zakresie plasowania obligacji korporacyjnych na rynku kapitałowym.
 - Innym przykładem mogą być listy zastawne. KDPW wypracowało rozwiązania, które uatrakcyjniają rejestrowanie tych instrumentów.
 - KDPW _CCP od dawna oferuje usługi dla sektora bankowego, zarówno dla transakcji w PLN i EUR. Ma również licencję na repozytorium transakcji. Stara się oferować w ramach grupy kapitałowej wszystkie usługi, jakie mogą w zakresie spełniania wymogów regulacyjnych przez banki. Warto pamiętać, że transakcje w ramach CCP są obłożone niższym wymogiem kapitałowym.
 - Jeżeli jakieś usługi mogłyby wspomóc sektor bankowy pod względem spełniania wymogów, to zarówno KDPW, jak i KDPW _CCP są na to otwarte.
9. Rynek ubezpieczeniowy również został dotknięty tsunami regulacyjnym po kryzysie. Zwłaszcza regulacja dot. bancassurance ograniczyła współpracę między firmami ubezpieczeniowymi, a bankami. Jakie zmiany dla rynku wnosi nowa ustawa o dystrybucji ubezpieczeń? Jakie są dalsze ryzyka w zakresie współpracy między bankami, a ubezpieczycielami? Jak dużym wyzwaniem dla ubezpieczycieli będzie wprowadzenie RODO?
- RODO i IDD to duże i kosztowne projekty. Według szacunków średnio 15-20% zysków ubezpieczyciela zostanie przeznaczony na dostosowanie się do nowych regulacji.
 - Rekomendacji U sprzed kilku lat mocno „przeorała” rynek. Banki dostosowały się do niej sprawniej niż ubezpieczyciele.

10. Zamykając tą część konferencji skierowano apel do rządzących i regulatorów, aby dbając o bezpieczeństwo sektora finansowego pamiętali, że może przyjść moment, w którym sektor pod ciężarem regulacji i wymogów nie da rady prowadzić swojej działalności. Istnieje ryzyko zmiany cyklu koniunkturalnego, dlatego też potrzebujemy odpowiednich i efektywnych rozwiązań „zabezpieczających, ale nie przeginających, żeby nie zarznąć sektora”.

III. *Prezentacja: Banrisk - symulacja z zakresu zarządzania ryzykiem w banku. Możliwości i zalety jego wykorzystania przez banki*

Krzysztof Kokot, Prezes Zarządu, Warszawski Instytut Bankowości

BANRISK 4.0 to symulacja komputerowa, odwzorowująca działalność typowego banku uniwersalnego. Uczestnicy podejmują decyzje zarządcze, jak w realnym środowisku gospodarczym, doświadczając ich konsekwencji dla funkcjonowania banku w całej złożoności. Na rynku w tym samym czasie działa kilka banków, konkurujących ze sobą o dostępne kredyty, lokaty i inne produkty, z uwzględnieniem towarzyszącego decyzyjom ryzyka. Celem gry jest uzyskanie wyższego kursu akcji niż konkurencyjne banki. Korzyści wynikające z udziału w BANRISK:

- narzędzie rozwoju nowej kultury zarządzania ryzykiem,
- wypełnienie wymogu Rekomendacji Z KNF,
- narzędzie integracji i rozwoju pracowników,
- doskonalenie umiejętności pracy zespołowej i komunikacji,
- wspomagające procesy onboardingu, zmian i konsolidacji,
- poznanie wszystkich ważnych obszarów funkcjonowania banku,
- nauka przez doświadczenie.

WIB zaprasza banki do współudziału w tym interesującym przedsięwzięciu.

IV. *Sesja II: Rewolucja technologiczna jako katalizator zmian modelu biznesowego banku i kształtowania relacji banków z klientami*

Wystąpienie wprowadzające:

Bankowość cyfrowa w erze post-aplikacyjnej Marek Roter, Prezes Zarządu, DXC Technology

- W szumie i mnogości różnego rodzaju informacji dot. przyszłości, nie zauważamy jednej istotnej, ewolucyjnej zmiany – powoli świat zmierza w kierunku ery post-aplikacyjnej, rozumianej jako wiele mobilnych aplikacji, połączonych ze sobą wieloma alternatywnymi połączeniami i dostarczających użytkownikom mobilnym produkty i usługi.

- Spora część banków, jako osnowę swojej strategii traktuje rozwój platform mobilnych. W epoce post-aplikacyjnej wydaje się, że cały szereg aspektów bankowości będzie musiał być zredefiniowany. Jednak wiele inwestycji zostało już wykonanych i strategia będzie szła dalej w kierunku ucyfrowienia.

- Wskazano 3 ważne elementy: handel kontekstowy (profilowanie oferty skierowanej do klienta zgodnie z obserwacją jego aktywności internetowej), platforma, interface (*smart agents* – wirtualni doradcy). Jednakże w dalszym ciągu kluczowym elementem pozostanie lokalizacja banku, dotychczas rozumiana jako placówka rzeczywista, natomiast w ramach handlu kontekstowego jako wirtualna, budowana w oparciu o platformę lub obok platformy.

- Oczywiście należy się liczyć z poważną konkurencją ze strony takich podmiotów, jak Google czy Amazon, które w ramach swojej działalności oferują również pewne usługi finansowe. Ale bankowość transakcyjna i tak będzie się poszerzała o obszary związane z infrastrukturą bankową. Powyższy trend zostanie wzmocniony w związku z wejściem w życie dyrektywy PSD 2.

- Mając już powyższe 3 elementy, pojawia się pytanie jaką strategię dalszej działalności banki powinny przyjąć: konkurować, współpracować, czy wykorzystywać inne modele biznesowe? Zdaniem Prezesa Roter należy te strategie połączyć. Jest to wielowymiarowość biznesu, a jego model bardzo się komplikuje. Co za tym idzie, warstwa technologiczna będzie bardzo istotna. To co będzie najtrudniejsze, to nie kwestie budżetu czy pozyskiwania nowych technologii, tylko fakt akceptacji, że model banku w przyszłości, nie jest tym modelem, który znamy dzisiaj.

Dyskusja panelowa:

Moderator: Włodzimierz Kiciński, Wiceprezes, Związek Banków Polskich

Uczestnicy debaty: Joao Bras Jorge, Prezes Zarządu, Millennium Bank S.A.; Michał Chyczewski, Prezes Zarządu, Alior Bank S.A.; Cezary Stypułkowski, Prezes Zarządu, mBank S.A.; Feliks Szyszkowiak, Wiceprezes Zarządu, Bank Zachodni WBK S.A.; Piotr Alicki, Prezes Zarządu, Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.; Dominik Januszewski, Partner EY, Lider Grupy Rynków Finansowych, EY; Marek Roter, Prezes Zarządu, DXC Technology; Adrian Kurowski, Dyrektor Visa w Polsce; prof. nadzw. dr hab. Stanisław Łobejko, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.

1. Jaki jest odbiór innowacji przez klienta – jego reakcje na nowoczesne rozwiązania – widziane z perspektywy banku, którego wizerunek budowany jest w oparciu o innowacyjność?

- Ok. 60% obecnych przychodów banków pochodzi z rozwiązań opartych o nowe technologie. Wymagało to sporo inwestycji i cierpliwości. Obecnie bankowość musi podążać za innowacyjnymi trendami. Do czasu globalnego kryzysu finansowego, innowacja była rozumiana, jako innowacja produktowa, obecnie jest to tzw. *customer focus*. Klient ma więcej „władztwa”. Bank musi się dostosowywać do jego potrzeb.

- Kluczowy moment to jest sposób komunikowania się z klientem. Pod wieloma względami banki dobrze tym zarządzają, ale nadal trzeba nad tym pracować, np. w obszarze otwierania nowych rachunków.

- Regulatorzy, często z obawy, ograniczają przepisami możliwość eksperymentowania banków w zakresie nowych rozwiązań. Banki do rozwoju powinny mieć więcej przestrzeni.

2. W jaki sposób przenoszone są doświadczenia w ramach grup międzynarodowych? Na ile polskie doświadczenia mogą być budujące z punktu widzenia przenoszenia innowacji na skalę międzynarodową? Jaka jest zdolność do innowacji polskich banków?

- W dzisiejszych czasach pomimo funkcjonowania w ramach jednej grupy, różne podmioty działają całkowicie oddzielnie. Centra *know-how*, innowacji etc. są rozproszone po różnych miastach na całym globie, już nie wyłącznie w ramach głównej siedziby. To powoduje narastanie konkurencji pomiędzy różnymi jednostkami.

- Musimy być lokalni, w rozumieniu prowadzenia własnych badań, analiz i wprowadzania innowacji.

- Obecnie mamy dużo do nauczenia się od zachodnich banków. Wyrażono obawę, że za 3 lata możemy pozostać w pozycji mniej konkurencyjnej, z powodu m.in. braku długoterminowych inwestycji w rozwój, wysokich kosztów operacyjnych, fiskalnych i obciążeń wynikających z regulacji nałożonych na banki w Polsce. Należy porównać wskaźnik ROE - 6% ze wskaźnikiem kosztów – 9%.

- Sporo również zależy od nas samych. Banki straciły koncentrację. Parę lat temu kilka banków potrafiło się zmobilizować i stworzyć BLIK, który jest innowacyjnym systemem przynajmniej w skali europejskiej. Obecnie inwestują w huby, centra innowacyjne, gadzety, kwestie PRowe, podczas gdy trend na świecie jest odwrotny. Banki zagraniczne skupiają się na inwestycjach w inicjatywy transformacyjne.

- Kolejnym istotnym czynnikiem, hamującym rozwój innowacji jest środowisko regulacyjne. W skali europejskiej musimy się zmierzyć z PSD 2 (skuteczne wdrożenie wykreuje masę problemów, które nie spotkają się również z przychylnością klientów), a w skali krajowej nie możemy dojść do porozumienia np. w kwestiach ochrony konsumenta. Często banki muszą się borykać z regulacjami nieprzemyślanymi i niewdrażalnymi, jak RODO.

- Ponadto zwrócono uwagę na brak wykwalifikowanych specjalistów. Odpowiedni eksperci zaczynają być czynnikiem rzadkim, przez to innowacyjne projekty stają się coraz bardziej ograniczone.

- Z drugiej jednak strony banki, w ramach niektórych grup, inwestują sporo w obszar FinTech, chcąc być jego częścią. Niektóre rozwiązania są tworzone i wykorzystywane przez różne podmioty z różnych państw, jak np. wykorzystanie technologii blockchain do płatności.

- Jest wiele miejsc, gdzie banki starają się być innowacyjne: face recognition (nie trzeba być klientem banku i udać się do niego, aby móc otworzyć w nim rachunek), możliwość otwarcia rachunku pakietowego (samodzielnie lub z pomocą banku, według preferencji, decyzji klienta). Technologia zaczyna się robić produktem. Nie jest to czynnik innowacji, a coś co ma pomóc innowacje wdrażać.

3. Jaka jest skłonność organizacji towarzyszących sektorowi bankowemu do wdrażania nowych pomysłów biznesowych? Czy banki są w stanie szybko wprowadzać nowe rozwiązania?

- Krajowa Izba Rozliczeniowa widzi konkretne obszary, które pozwolą realizować innowacyjne rozwiązania dla klientów. Przykładem może być tu wspomniane wcześniej PSD 2 – w naszym kraju opracowano Polish Api, które daje możliwość spójnego podejścia i zachowania bezpieczeństwa, do którego klienci banków są przyzwyczajeni i je doceniają. Jest to pole gdzie usługi bankowe mogą być częścią szerszych procesów, nadal zachowując swoje bezpieczeństwo.

- Kolejną kwestią, w ramach której możliwy jest rozwój, to otwierający się obszar identyfikacji. Banki umożliwiły rewolucję cyfrową w wielu obszarach gospodarki (np. detalicznej, e-commerce). Przeżywamy mocny rozwój płatności bezgotówkowych. BLIK stanowi duży potencjał do wykorzystania, wykraczający poza tradycyjny biznes bankowy.

- KIR pełni rolę służebną wobec banków i ich klientów. Celem Izby jest tworzenie rozwiązań korzystnych finansowo i efektywnych.

4. Jakie wyzwania stoją przed polskim sektorem bankowym w związku z rozwojem bankowości cyfrowej, biorąc pod uwagę doświadczenia międzynarodowe?

- Patrząc na zagranicę i finansowe instytucje zagraniczne, jesteśmy w dobrej sytuacji, bo nasze systemy i struktury IT są całkiem nowe. Jesteśmy krok do przodu w porównaniu do innych państw UE. Dodatkowo proces podejmowania decyzji w polskich bankach, mimo że wolny, to nadal pozostaje zdecydowanie szybszy niż w przypadku zagranicznych.

- Niektóre polskie banki często figurują w zagranicznych przeglądach biznesowych jako instytucje FinTech.

- Wyzwaniem jest kreowanie wydzielonych jednostek zarządzających innowacjami przez duże instytucje finansowe, zorientowanych na innowacje wewnętrzne, jak i współpracę z podmiotami zewnętrznymi. Kiedyś banki kojarzyły się wyłącznie jako dostawcy produktów. Teraz często przejmują i rozwijają nowe pomysły. Jednakże muszą się nauczyć jeszcze sposobu zarządzania tymi innowacjami wewnątrz, czyli utworzyć systemy do sprawnej oceny i testowania nowych projektów.

- Polskie banki mają większy potencjał do rozwoju innowacji niż banki zagraniczne. Nowe regulacje stanowią barierę i wpłyną na wzrost konkurencji. Jednakże polski sektor bankowy powinien sobie poradzić z tym wyzwaniem.

5. Jakie planowane są zmiany modelu współpracy banków z Visa w ramach 4-stronnego systemu? Jaka będzie przyszłość płatności?

- Polska pod względem płatniczym jest liderem w wielu kwestiach (np. zbliżeniowość, bezpieczeństwo transakcji, niska ilość fraudów, wymagania polskich klientów). Polski sektor bankowy jest skazany na innowacje.

- Zarówno koszty, jak i wymogi regulacyjne stawiają banki w trudniejszej pozycji niż FinTechi. Ale sektor bankowy może liczyć na wsparcie swoich partnerów.

- W ramach ewolucji modelu współpracy (na zasadzie 4-stronnej) Visy z sektorem bankowym, Visa pozycjonuje się jako partner strategiczny, posiadający kompetencje globalne i możliwość współpracy z takimi graczami na rynku, jak Google, Apple, czy Facebook i inwestujący w nowe platformy technologiczne.

- Visa w ramach wsparcia banków w procesie zwiększania ich efektywności, jest w stanie wziąć na siebie rozwój innowacji i technologii w zakresie płatności.

- 4-stronny model współpracy to kooperacja oparta o dwóch głównych graczy w zakresie płatności: wydawców kart (za nimi są posiadacze kart) i agentów rozliczeniowych, którzy te karty akceptują (z nimi powiązani są detaliści).

6. Jakie są przewidywane skutki współczesnej rewolucji technologicznej oraz wyzwania wynikające z jej postępu? Jakich konsekwencji i korzyści mogą się spodziewać zarówno banki, jak i ich klienci?

- Banki rozwijają się równolegle wraz z rozwojem gospodarczym. Nie mogą tego robić samodzielnie. Gospodarka napędzana nowymi technologiami sprawiła, że banki są w tym miejscu, w którym są.

- Jesteśmy w okresie czwartej rewolucji przemysłowej. Co za tym idzie, sektor bankowy musi być przygotowany na potrzeby konsumentów i przedsiębiorców. W tym miejscu, jako kluczowe elementy należy wskazać internet i sztuczną inteligencję. Od nowych technologii nie ma odwrotu:

- powstają pierwsze inteligentne fabryki, oferowane są nowe rodzaje usług,

- pojawią się inteligentne banki - na zachodzie już są, w Polsce na razie niewiele (z wykorzystaniem sztucznych doradców, algorytmów przetwarzania informacji, oceną konsumenta na podstawie social scoring wykonywaną przez roboty)

- Przemieścił się ośrodek tworzenia innowacji – to już nie banki. Instytucje finansowe muszą korzystać z ośrodków zewnętrznych innowacji. Pojawiają się nowe modele biznesowe.

- Banki muszą sprostać wyzwaniu obsługi czterech generacji klientów - od osób starszych - przyzwyczajonych do tradycyjnej bankowości, do generacji Y - koncentrującej się na nowoczesnych usługach bankowych. W tym miejscu pojawia się ryzyko, że ten młodszy konsument może niedługo chcieć przekazać swoje środki finansowe takim instytucjom, jak np. Amazon.

- W ramach konieczności dopasowywania się do wymagań klientów, banki zmniejszają liczbę swoich oddziałów. Ponadto klienci migrują, tj. przenoszą się do innych miejsc niż byli 20-25 lat temu. Banki muszą podążyć za nimi. Według statystyk klient odwiedza oddział banku średnio 4-5 razy w roku, bez względu na pokolenie.

- Jednak zaobserwowano, że osoby młode, które mogłyby potencjalnie założyć rachunek w Amzaonie czy Googlu, przychodzą do tradycyjnego banku. Pokolenia się upodobniają i przejmują od siebie zachowania. Z aplikacji teraz korzystają wszyscy, niezależnie od wieku. Główną zasadą jest prostota w użytkowaniu, inaczej nikt nie będzie chciał korzystać z oferowanych nowych rozwiązań.

7. Jak będzie wyglądał model bankowości za 10 lat?

- Wyrażono opinię, że idealnym rozwiązaniem byłoby wyręczenie klienta we wszelkich czynnościach związanych z finansami. Istotną kwestią jest umiejętne wdrożenie i zastosowanie nowych rozwiązań.

8. W celu budowy konkurencyjnego i innowacyjnego systemu finansowego, musimy stale doskonalić otoczenie zewnętrzne, zwłaszcza regulacyjne, a także to które jesteśmy w stanie sami kształtować w zakresie organizacji i środowiska nas otaczającego, Należy mieć nadzieję, że wkrótce nastąpią bardziej sprzyjające warunki do rozwoju nowych inicjatyw w sektorze. Istotna jest współpraca i wsparcie ze strony takich instytucji, jak VISA, czy KIR.

V. *Wręczenie nagrody im. Remigiusza Kaszubskiego*

Laureatem VI Nagrody im. Profesora Remigiusza Kaszubskiego został **Robert Trętowski, Wiceprezes Zarządu Krajowej Izby Rozliczeniowej**, za kreowanie innowacyjnych procesów i rozwiązań dla sektora bankowego i publicznego oraz szczególne zaangażowanie w projekty związane z tematami Polish API, STIR, split payment oraz eID.

Poza nagrodą główną zostały przyznane dwa równorzędne wyróżnienia:

1. **Andrzej Kawiński, Członek Prezydium Forum Technologii Bankowych** - za wieloletnie działania na rzecz integracji środowiska dostawców technologii bankowych.

2. **Marcin Kotarba, Politechnika Warszawska**- za popularyzację wiedzy z zakresu finansów i bankowości oraz orędownictwo wykorzystania zdobyczy nowoczesnych technologii do rozwoju silnego, polskiego sektora finansowego.

VI. *Sesja III: Bezpieczeństwo obrotu elektronicznego – jak sprostać wymogom bezpieczeństwa świadczenia usług finansowych w warunkach rosnącej digitalizacji gospodarki, wymaganego zwiększenia otwartości banków w dostępie do baz danych oraz przy zachowaniu prawa do prywatności*

Dyskusja panelowa:

Moderator: Krzysztof Pietraszkiewicz, Prezes, Związek Banków Polskich

Uczestnicy debaty: Rafał Bednarek, Wiceprezes Zarządu, Biuro Informacji Kredytowej S.A.; Piotr Durbajło, Instytut Systemów Informatycznych, Wojskowa Akademia Techniczna; prof. dr hab. Mirosław Kutylowski, Politechnika Wroclawska; Adam Marciniak, Wiceprezes Zarządu, PKO Bank Polski S.A.; prof. dr hab. Włodzimierz Springer, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

1. Z prezentowanych ostatnio raportów i debat wynika m.in., że pojedyncze banki napotykają na bariery:

- w zakresie skuteczności monitorowania działań innych instytucji finansowych oraz podmiotów, z którymi łączą ich stałe relacje biznesowe lub administracyjne,
- w zakresie możliwości wiarygodnego określania celów w wymiarze narażenia na ryzyko cybernetyczne, skuteczności systemów obronnych lub usług cyberbezpieczeństwa od podmiotów trzecich, ale też odporności infrastruktury rynkowej, na której opiera się działalność banku.

2. Utrzymuje się, a nawet narasta, problem asymetrii informacji powodowany brakiem doświadczenia w zakresie cyberataków, zróżnicowaniem i dalszym różnicowaniem się ryzyka, a także umotywowaną rynkowo, prawnie i reputacyjnie powściągliwością w udostępnianiu informacji o kosztach incydentów cybernetycznych.

3. Wymiana informacji i współpraca międzysektorowa (banki - telekomy) stają się krytycznymi czynnikami w obszarze cyberbezpieczeństwa, ze względu na ogromne tempo wzrostu liczby urządzeń

mobilnych, dużą częstotliwość wymiany kart sim, zawodne procedury sprzedaży i poprawnej identyfikacji klientów.

4. Kwestia koncentracji lub/i rozpraszanie systemów cybernetycznych:

- dostrzegany jest problem koncentracji ryzyka cybernetycznego w kluczowych obszarach infrastruktury oraz systemowo ważnych instytucjach finansowych,
- następuje transfer ryzyka za pośrednictwem ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, który może powodować narastanie zagrożeń na rynku ubezpieczeń.

5. Prezentowane są oceny, że nakłady na cyberbezpieczeństwo w krajach o najwyższym poziomie PKB przewyższają osiągnięte korzyści z technologii. Przewiduje się, że taki stan może dotyczyć większości krajów w okresie pięciu najbliższych lat.

6. Czy działania banków w zakresie cyberbezpieczeństwa nadążają za zmianami w obszarze biznesu, oczekiwaniami i aktywnością klientów, aktywnością przestępców, regulacjami?

- System jest tak bezpieczny, jak jego najsłabsze ogniwo.

- Pojawiają się różne szacunki o skali strat. Globalnie w 2016 r. wyniosły one 450 mld USD, a w 2017 r. 500 mld USD. Ponadto w 2016 r. wyciekło 2 mld danych osobowych. Ta skala strat jest porównywalna z wartością PKB Polski. Z badań wynika, że ok 50% firm amerykańskich i europejskich jest źle przygotowana na wypadek cyberataków. Zaledwie 30% można ocenić jako względnie bezpieczne. Ta skala zagrożenia jest bardzo duża. W Polsce mamy do czynienia z 19 tysiącami prób ataków cybernetycznych dziennie. Według raportu EY najwięcej ataków pochodzi z Rosji, następnie z Niemiec i Chin.

- Wyrażono opinię, że w obszarze cyberprzestrzeni nie ma czegoś takiego jak cyberbezpieczeństwo. Musimy w tym miejscu mówić raczej o bezpieczeństwie informacji i systemów, w których te informacje są przetwarzane. Cały czas postępuje rozwój nowych sposobów i technik ataków hakerskich. Jest to proces niezależny od wysokości inwestycji poniesionych przez instytucje w zabezpieczenia.

- Jeżeli chodzi o stopień przygotowania banków w zakresie cyberbezpieczeństwa, to wskazano, że jest on zróżnicowany. Należy mieć świadomość, że różny jest zakres ryzyka w przypadku banku spółdzielczego posiadającego polską stronę informacyjną, a podmiotu komercyjnego oferującego szeroki zakres usług mobilnych.

- Należy dążyć do współpracy międzysektorowej w zakresie cyberbezpieczeństwa. Obecnie każda branża korzysta ze swoich własnych rozwiązań i zabezpieczeń. Ewentualnie współdziałania podejmowane są w przypadku incydentów. Powinniśmy się skupić na wspólnym rozwoju systemu bezpieczeństwa i przeciwdziałaniu ryzykom. Musimy nauczyć się dzielić wiedzą, bo w przeciwnym wypadku sami stworzymy „dziury” dla hakerów.

- Dotychczas funkcjonowaliśmy w erze budowy rozwiązań lokalnych. Tworzyliśmy bezpieczne systemy, odgródzone od świata, reagujące na incydenty. Obecnie, w dobie globalizacji, cyberataki to już nie incydenty, a cały przemysł.

- W przypadku regulacji dot. ochrony danych osobowych nastąpiła istotna zmiana w podejściu. Musimy myśleć nad bezpieczeństwem systemu w sposób całościowy.

- Banki od dłuższego czasu bardzo poważnie podchodzą do kwestii bezpieczeństwa swojego funkcjonowania i ich klientów, zwłaszcza w kontekście środowiska w którym klient operuje. Polskie instytucje finansowe sprostują temu zadaniu. Działania podjęte we współpracy z nadzorem bankowym po 2015 r., kiedy to miał miejsce wysyp ataków hakerskich, przyniosły efekt. W ostatnich latach możemy zaobserwować dwukrotny spadek cyberataków.

- Sektor bankowy bardzo dobrze się przygotował do tego, jak zmieniła się rzeczywistość, oczekiwania klientów i techniki przestępcze. Powołano Bankowe Centrum Cyberbezpieczeństwa przy Związku Banków Polskich, wprowadzono wymogi rekomendacji D. Świadomość w bankach dot. cyberbezpieczeństwa znacznie wzrosła.

- Czy nadążamy za regulatorem? W tym miejscu zaczynają się schody. Regulator od zawsze bardzo dba o bezpieczeństwo środowiska, w którym funkcjonują banki, ale patrząc np. na RTS EBA nakazujący bankom tzw. *crudential sharing*, w związku z wdrożeniem dyrektywy PSD 2, można zaobserwować pewnego rodzaju rozdźwięk między regulatorem, a bezpieczeństwem.

- Mówiąc o softwerze trudno nie wspomnieć o technologii rozproszonego rejestru, tzw. blockchaine. Automatyzacja stanowi tańsze i szybsze rozwiązanie oraz jest efektywna dla wszystkich interesariuszy.

Jednakże całkowite usunięcie pośrednika, rozumianego jako strona trzecia, wiąże się z pewnym ryzykiem dla konsumenta. Konsument często woli mieć kontakt z żywym człowiekiem niż botem.

- Należy dodatkowo zwrócić uwagę, że w ramach powszechnego, bezpośredniego dostępu do coraz większej palety usług mobilnych, a co za tym idzie eliminacji pośredników, to klient musi zadbać o swoje bezpieczeństwo. W transakcjach automatycznych brakuje bowiem żywej osoby – pracownika banku, który chroniłby konsumenta przed nim samym.

- Jeżeli chodzi o sferę regulacyjną, to tylko częściowo nadszają one za rosnącymi wyzwaniami związanymi z bezpieczeństwem. Nadal istnieje problem modelu współpracy banki – FinTech (czy BigTech), zwłaszcza w kontekście otwartych api, które banki będą musiały udostępnić stronom trzecim.

- Cyberbezpieczeństwo jest nie tylko problemem z punktu widzenia technologii czy regulacji. Niezbędne jest dążenie do znalezienia balansu pomiędzy kosztami związanymi z budową systemu, a korzyściami wynikającymi z jego efektywności.

7. W jakim stopniu zarządzanie w obszarze cyberbezpieczeństwa powinno być zintegrowane, a w jakim rozproszone? Czy w polskiej bankowości obserwujemy koncentrację ryzyka cybernetycznego?

- Warto dążyć do podejmowania działań w obszarze komunikacji. Wskazana w tym miejscu jest wymiana informacji pomiędzy uczestnikami rynku. W części technologicznej budujemy dopiero warstwę współpracy w ramach sektora, ale powinniśmy również dążyć do szerszego współdziałania z innymi podmiotami. Zaletą polskiego sektora bankowego jest to, że z punktu widzenia globalnego nie jest sektorem dużym.

8. Jakie ryzyka i trendy w zakresie cyberbezpieczeństwa dostrzegamy obecnie?

- W tym miejscu wskazano na problem fraudów kredytowych. Część z nich pochodzi z tradycyjnych kanałów, a część ze sfery on-line. Uruchomiona została specjalna międzybankowa platforma antyfraudowa w BIK. Z tytułu fraudów kredytowych sektor bankowy w Polsce ponosi stratę wielkości 0,5 mld PLN rocznie. Pierwsze wnioski z działania platformy są obiecujące. 3 banki uczestniczące w projekcie wskazują na uniknięcie strat kredytowych o wartości 5 mln miesięcznie.

- Ponadto BIK SA proponuje bankom rozwiązanie o nazwie Cyber Fraud Detection. W przypadku fraudów pochodzących z sieci kluczowa jest identyfikacja użytkownika po drugiej stronie. Również tu pierwsze wyniki współpracy z bankami są obiecujące. To jest dobry przykład współpracy sektorowej. Niezbędna jest wymiana informacji między bankami. To może ograniczyć straty sektora bankowego z tego tytułu.

- Podejmowane są również działania edukacyjne, w tym we współpracy z policją. Przykładem może być tu portal Nieskradzone.pl. Celem jego działalności jest uczulanie klientów na wiele elementarnych rzeczy dotyczących bezpieczeństwa w sieci i informacji dotyczących kradzieży tożsamości.

- Należy przeprowadzać testy socjotechniczne, symulacje ataków i sprawdzanie systemów. To jest bezcenne źródło informacji, służące wzmocnieniu murów obronnych.

9. Jakie są realne możliwości ograniczenia zagrożeń i kosztów z identyfikowaniem uczestników obrotu i kradzieżą tożsamości?

- W atakach cyber dane osobowe odgrywają dużą rolę. Niebezpieczeństwo związane z wyciekiem danych osobowych z banków jest bardzo duże. Są one wysokiej jakości, ponieważ potwierdzone. Dlatego też informacja na temat klienta powinna być anonimizowana już na wstępie.

- Należy jednak pamiętać, że czasem potrzeba jest częściowa, kontrolowana deanonimizacja np. w związku z prowadzonymi postępowaniami i sprawami sądowymi.

- Idealnym rozwiązaniem byłoby globalne podejście do zagadnienia, jak np. stworzenie europejskiego narzędzia do anonimizacji danych, dostępne i transparentne dla wszystkich w ramach UE.

10. Jak pogodzić odpowiedzialność klientów i banków za bezpieczeństwo? Na co szczególnie trzeba zwracać uwagę w zakresie ekonomii gospodarki elektronicznej, w tym kosztów cyberbezpieczeństwa?

- Istotnymi problemami w walce z cyberatakami jest niewystarczająca ilość środków finansowych na ten cel, a także słaba sytuacja kadrowa, polegająca na braku odpowiednio wykwalifikowanych specjalistów. Należy się zastanowić, jakie działania powinny zostać podjęte, aby młodzi ludzie chcieli się kształcić w tym zakresie, a później kontynuowali prace naukowo-badawcze i decydowali się na pracę po „dobrej stronie mocy”.

- Jednym z kluczowych elementów jest współpraca w zakresie ochrony tożsamości. Konieczne jest znalezienie mechanizmów (np. w zakresie weryfikacji tożsamości, procesów w przypadku wycieków danych), budowa wzajemnego zaufania i walidacja systemów. W obecnych czasach nie poradzimy sobie działając indywidualnie.

- Jednakże należy zachować proporcję między efektywnością, a bezpieczeństwem. Nakłady finansowe nie powinny nadmiernie obciążać ani banków, ani ich klientów. Rozwiązaniem w tym miejscu mogłoby być przerzucenie kosztów na inne podmioty – pośredników (np. FinTech).
- Musimy umiejętnie przystosować się do nowych regulacji: PSD 2 – aby nie pogorszyć obecnej sytuacji i nie zwiększać zagrożeń, a także RODO – aby zbytnio nie obciążyć kosztami implementacyjnymi całego sektora.
- Mamy wiele obszarów problematycznych, gdzie rozwiązanie problemów mogłoby być możliwe poprzez wspólne działania sektorowe i międzysektorowe. „Myślmy do przodu razem, abyśmy sami nie musieli łątać do tyłu dziur”.
- Najwięcej czasu powinniśmy poświęcić na badanie środowiska klienta – to on podlega największym atakom.
- Niezbędne jest korzystanie z rozwiązań strukturalnych, oferowanych m.in. przez BIK i KIR.
- Podniesiono postulat o zakazie obrotu Bitcoina.

VII. *Podsumowanie i zamknięcie obrad:*

1. Głos sektora bankowego podkreślający nadmierną skalę nowych obciążeń jest sygnałem, że mogą one stanowić niebezpieczeństwo dla utrzymania tempa rozwoju gospodarczego, dla wdrażania innowacyjnych rozwiązań, a także dla stabilności systemu finansowego.
2. To, że mówimy, iż niektóre regulacje nie są najwyższej próby (RODO, PSD 2), wynika z naszego profesjonalizmu i odpowiedzialności, a także znajomości naszych klientów i troski o obrót gospodarczy.
3. Widzimy, że niektóre regulacje są potrzebne z punktu widzenia kraju, jednakże generują one duże koszty dla sektora, nie przynoszą zysku, a pomimo tego banki podejmują się ich realizacji na zasadzie *pro bono* (STIR, split payment). Jednakże ich nadmiar będzie oznaczał również wzrost kosztów klientów.
4. Musimy uważać, aby nie przesadzić z przeregulowaniem niektórych obszarów. Przykładem może być tu *interchange fee*. Doprowadziliśmy do sytuacji, w której na gospodarce elektronicznej praktycznie się nie zarabia.
5. Postulujemy uproszczenie obowiązkowego systemu sprawozdawczości. Obecną sytuację należy ocenić negatywnie i podkreślić, iż stanowi ona nadmierne obciążenie dla banków. Dodatkowo należałoby w większym stopniu uwzględnić w tym miejscu zasadę proporcjonalności.

Opracowanie:

Katarzyna Pawlik - Główny Specjalista, Zespół Ekonomiczno-Regulacyjny, Związek Banków Polskich

Akceptacja:

Mariusz Zygierewicz – Dyrektor, Zespół Ekonomiczno-Regulacyjny, Związek Banków Polskich